Museovirasto

Lausunto

21.10.2020 MV/7/02.02.00/2020

Eduskunta
Aurorankatu 6
00102 EDUSKUNTA

Viite HE 146/2020 vp

Asia **Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021**

Museoviraston lausunto Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2021 koskien kulttuuritoimijoiden tilannetta ja toiminnan turvaamista.

Yleistä

Uusi museolaki (314/2019) tuli voimaan vuoden 2020 alusta ja samalla toteutettiin museoiden valtionosuusuudistus. Molemmat pohjautuvat pitkäjänteiseen kehittämistyöhön, jota linjaa opetus- ja kulttuuriministeriön Museopoliittinen ohjelma 2030 (2018). Valtion talousarvioesityksessä 2021 esitetty taso mahdollistaa museoiden valtionosuuksien osalta uudistuksen jatkototeuttamisen. On kuitenkin välttämätöntä turvata ja kehittää valtionosuuksien tasoa myös pidemmällä tähtäimellä ja siten viedä päätökseen alueellisten tehtävien kattavuus, erityisesti alueellisten vastuumuseoiden restaurointiosaamisen täydentäminen maan kattavaksi sekä meriarkeologian vahvistaminen.

Veikkausvoittovarat ja kulttuuritoimijoiden tulevaisuus

Talousarvioesityksessä taataan rahapelituottojen edunsaajille vuonna 2021 vuoden 2019 tuloutusta vastaava rahoitustaso. Ensi vuoden osalta ratkaisu näyttää siis olevan turvattu. Pidemmällä tähtäimellä rahoituksen epävarmuus heikentää monin tavoin kulttuurialan toimintanäkymiä. Rahoituksen siirtäminen budjettivaroihin tulisi olla tavoitteena.

Museoviraston ja muiden toimijoiden jakamat valtionavustukset museoille ja muulle kulttuuriperintökentälle ovat riippuvaisia Veikkauksen tuloutuksesta. Tämä on suuri haaste, johon tulisi löytää kestävä ratkaisu. Museovirasto tukee valtionavustuksilla arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden säilymistä sekä museoiden ja yhteisöjen kulttuuriperintöön liittyviä hankkeita ja toimintaa. Jaettujen avustusten kokonaissumma on vuositasolla ollut noin 3,7 M€, kun haettu summa on ollut esimerkiksi vuonna 2019 yli 12 M€. Avustusten nykytaso on siis riittämätön suhteessa tarpeeseen, ja esimerkiksi kulttuurihistoriallisten kohteiden korjausvelka kasvaa jatkuvasti. Verrokkimaista naapurimaamme Ruotsi jakaa vuosittain noin 26 M€ kulttuuriympäristön hoidon avustuksina (*bidrag till kulturmiljövård*) ja 1,6 M€ kulttuuriperintötyöhön (*bidrag till kulturarvsarbete*) sekä näiden lisäksi huomattavan määrän kulttuuriympäristön tutkimus- ja kehittämisavustuksia (1,9 M€/v).

Museoviraston jakamien avustusten yhtenä kriteerinä on vuodesta 2019 alkaen ollut kestävä kehitys. Avustukset synnyttävät myönnettyjä avustussummia suurempia

taloudellisia vaikutuksia, erityisesti kun otetaan huomioon avustusten synnyttämät ja vahvistamat, välillisesti muodostuvat vaikutukset. Museoviraston jakamat avustukset vaikuttavat myönteisesti paitsi suoraan kulttuuriperintöalan kehittymiseen ja kohteiden säilymiseen ja käyttöiän pitenemiseen myös välillisesti esimerkiksi korjausrakentamisen ja restaurointialan työllisyyteen ja liiketoimintaan, perinteisten korjausmenetelmien osaamiseen, matkailun kehittymiseen esimerkiksi maailmanperintökohteissa, kulttuuriperinnön jatkuvuuden ja yhteisöjen kulttuuriperintötyön tukemisen kautta kulttuuriseen kestävyyteen ja yhteisöjen resilienssiin muutostilanteissa.

Avustuksilla on suuri merkitys esimerkiksi noin 1000:lle yhdistysten, säätiöiden, yritysten ja yksityishenkilöiden ylläpitämälle paikallismuseokohteelle. Avustusten kautta tavoitetaan maantieteellisesti kattava joukko kulttuuriperintöalan toimijoita. Monelle paikkakunnalle hyvin hoidettu rakennettu kulttuuriympäristö ja kiinnostavia sisältöjä tarjoava, kehittyvä museotoiminta ovat merkittäviä vetovoimatekijöitä, joilla on tärkeä merkitys aluetaloudelle, matkailulle ja identiteetille.

Museoalan tilanne ja toiminnan turvaaminen

On tärkeää, että museo- ja kulttuuritoimijoita on tuettu koronapandemian negatiivisista talousvaikutuksista selviämiseksi. Koronatilanteen ja -rajoitusten jatkuminen pitkälle ensi vuoteen luo kuitenkin edelleen varjon museoiden edellytyksiin hankkia omaa tulorahoitusta lipunmyynnin, museokaupan, kahvila- ja ravintolatuottojen, tapahtumien ja tilavuokrien supistuessa. Tuleekin varautua siihen, että lisätalousarvioissa varattaville tukitoimille on tarvetta myös vuonna 2021.

Epävarmuutta liittyy erityisesti kuntatalouden kehitykseen, koska museokenttä on suurimmaksi osaksi julkisrahoitteinen ja kuntaomisteinen, ja siten riippuvainen siitä. Omarahoituksen osuus on viime vuosina kasvanut noin 20 %:iin, mutta merkittävä osuus toiminnasta on silti rahoitettu kuntien budjeteissa. Koronavaikutukset kuntien talouteen heikentävät edelleen museoiden toimintaedellytyksiä ja ilman tukitoimia edessä saattaa olla henkilöstön lomauttamisia ja jopa museoiden sulkemisia ja lakkauttamisia. Tällä hetkellä on jo olemassa esimerkkejä siitä, että mm. 2020 saatuja valtionosuuden lisärahoituksia ei ole täysimääräisinä kohdennettu kaikkien museoiden budjetteihin.

Museoviraston tilanne

Museovirasto arvostaa kuluvana vuonna koronapandemian talousvaikutuksiin jo saatua tukea. Koronaviruspandemian pitkittymisen tuoma epävarmuus vaikuttaa edelleen Museoviraston tilanteeseen. Epävarmuus jatkuu merkittävänä vuonna 2021, ja tulonäkymä ensi vuodelle on hyvin epäselvä. Jos koronaviruspandemian aiheuttama poikkeustilanne jatkuu, tarvinnee virasto lisärahoitusta tulonmenetysten kattamiseksi myös vuonna 2021.

Hallitusohjelmassa olevan Kansallismuseon lisärakennushankkeen vuokravaltuutta olisi syytä nostaa Museoviraston esityksen suuruiseksi. Hallituksen talousarvioesityksessä lisärakennuksen vuokrasopimuksesta aiheutuva lisämäärärahatarve on esitetty 4,0 M€:na, todellisen tarpeen ollessa 4,7 M€.

Pääjohtaja	Tiina Merisalo
Kehittämisjohtaja (vs.)	Ulla Salmela